

Ruokaviraston raportti

Lannoitevalmisteiden valvonnan raportti 2023

RUOKAVIRASTO
Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

Lannoitevalmisteiden valvonnan raportti 2023

Päiväys:	21.5.2024
Asianumero:	444/00.01.02.00.01/2024
	Ruokavirasto
Linja, osasto ja/tai yksikkö:	Elintarvikeketjulinja, kasvintuotannon osasto, kasvinterveys- ja lannoiteyksikkö
Hyväksyjä:	Tuula Mäki-Valkama
Laatija/laatijat:	Tarja Alainen, Marja Lehtolainen, Risto Retkin, Merja Torniainen ja Olli Venelampi
Lisätietoja:	lannoitevalvonta@ruokavirasto.fi

SISÄLLYSLUETTELO

1 ARVIO VALVONNAN VAIKUTTAVUUDEN TOTEUTUMISESTA	4
2 VALVONTASUUNNITELMIEN TOTEUTUMINEN	5
3 TOIMINNAN JA TUOTTEIDEN SÄÄNNÖSTENMUKAISUUS	9
3.1 Todetut puutteet ja niiden yleisyys	9
3.2 Puutteiden analyysi	11
4 AUDITOINNIT JA MUU SAATU PALAUTE.....	13
5 ENNALTAEHKÄISEVÄT JA KORJAAVAT TOIMENPITEET	14
5.1 Toimijoiden säädöstentuntemuksen varmistaminen.....	14
5.2 Toimijoille annetut seuraamukset ja puutteiden korjaavien toimenpiteiden varmistaminen.....	14
5.3 Valvontajärjestelmään liittyvät korjaavat toimenpiteet	15
6 VALVONNAN RESURSSIT	16
7 MUUTOKSET SEURAAVIEN VUOSIEN VALVONTAAN.....	17

1 ARVIO VALVONNAN VAIKUTTAVUUDEN TOTEUTUMISESTA

Lannoitevalmisteiden valvonnan vaikuttavuutta koskevana tavoitteena on varmistaa, että markkinoilla olevien tuotteiden sisältö vastaa ravinteiden ja muiden ominaisuuksien osalta pakkausmerkintöjä. Lisäksi tavoitteena on varmistaa, että kasvintuotantoon käytetyt tuotteet täyttävät säädöksissä asetetut vaatimukset, jolloin ne ovat elintarvikkeiden ja tuotantoympäristön kannalta turvallisia eikä niiden käytöstä aiheudu maaperän ja pohjaveden saastumisvaaraa.

Ukrainan sota ja energian hinta ovat merkittävästi vaikuttaneet erityisesti epäorgaanisten lannoitteiden saatavuuteen ja hintoihin. Tämä on toiminut kannustimena uusien lannoiteraaka-aineiden löytämiseen. Erilaisten jätteiden ja sivutuotteiden hyödyntäminen sellaisenaan tai käsiteltyinä lannoitevalmisteina on lisääntynyt. Myös tavoite turpeen käytön vähentämiseen heijastuu lannoitesektorille. Nämä muutokset näkyvät sekä tarpeena löytää uusia käyttökohteita lannoitevalmisteille että uuden tyyppisinä markkinoille tulevana tuotteina ja on huomioitu myös valvonnan kohdentamisessa. Uusien markkinoille tulleiden tuotteiden lisäksi myös tarve uusiin tuotteisiin ja tuotantomenetelmiin liittyvien kysymysten käsittelyyn toimijoiden kanssa on kasvanut.

Lannoitevalmisteiden valvonta toteutettiin valvontasuunnitelman mukaisesti. Edellä kuvatun toimintaympäristön muuttumisen perusteella lannoitevalmisteiden tuotevalvonnan painopisteenä oli edelleen kiertotaloustuotteet eli teollisuuden sivutuotteet ja jätteet, joita käytetään lannoitevalmisteiden raaka-aineena tai sellaisenaan lannoitevalmisteena. Samasta syystä toiminnan tarkastuksissa painotettiin raaka-aineiden ja laitoshyväksynnän vastaavuutta sekä sitä onko raaka-aineissa tapahtunut muutoksia ja miten ne on huomioitu laitoksen toiminnassa. Valvonnassa kiinnitettiin huomiota myös tuoteselosteissa ilmoitettuihin tietoihin ja muihin pakkausmerkintöihin.

Lannoitelainsäädännössä tapahtui merkittävä muutos, kun uuden EU:n lannoitevalmisteasetuksen soveltaminen alkoi 16.7.2022. Samaan aikaan tuli voimaan myös uusi kansallinen lannoitelaki. Lisäksi vuoden 2023 lokakuussa tulivat voimaan lannoitevalmisteiden laatua ja toiminnan harjoittamista koskevat uudet maa- ja metsätalousministeriön asetukset. Lainsäädännön valmistelu ja toimeenpano vaativat merkittäviä resursseja lannoitevalvonnalta.

Lainsäädännössä Ruokavirastolle uutena tehtävänä tullut ainesosaluettelon laadinta vaati lannoitevalvonnalta merkittävää työpanosta. Talouden toimijoiden ainesosahakemusten käsittely edellytti uudentyypistä turvallisuuden arviointiin perustuvaa menettelyä Ruokaviraston ylläpitämään ainesosaluettelon lisättävien ainesosien osalta. Vuoden 2023 aikana ainesosahakemuksia tuli neljältätoista eri talouden toimijalta. Osa toimijoista lähetti hakemuksen useammasta lisättävästä ainesosasta. Uusia aineosia lisättiin hakemusten perusteella ainesosaluettelon 44. Lisäksi ainesosaluettelon laadinnassa huomioitiin ainesosaluettelon sisältöön vaikuttavia talouden toimijoiden kehitysehdotuksia. Ainesosaluettelon laadinta ja hakemusten käsittely painottui loppuvuoteen 2023.

Valvonnan tavoitteena on, että vähintään 75 % tarkastetuista tuotteista täyttävät säädöksissä asetetut vaatimukset. Tuotevalvonnassa löydettiin tavoitetta enemmän säädösten vastaisia tuotteita. Tämä johtuu osittain siitä, että valvontaa on kohdistettu aiempaa enemmän toimintoihin, joissa on epäilty olevan puutteita ja kertoo enemmän valvonnan onnistuneesta kohdentamisesta kuin markkinoilla olevien tuotteiden ongelmista.

Valvontatulosten perusteella Suomessa valmistetut ja markkinoille saatetut lannoitteet, maanparannusaineet ja muut lannoitevalmisteet täyttävät pääosin lainsäädännössä niiden turvallisuudelle ja laadulle asetetut vaatimukset eikä erityisiä ongelmia ole esiintynyt. Tuotteiden valvonnassa havaitut vakavat puutteet ovat pysyneet vähäisellä tasolla. Valvontanäytteiden perusteella tehtyjä kieltopäätöksiä annettiin vain yhdelle näytteelle. Kieltojen määrä oli pienempi kuin viime vuosina on yleensä annettu.

Valvonnan vaikuttavuuden laadullinen mittaaminen on haasteellista. Valvontaa kohdennetaan vuosittain riski- ja tarveperusteisesti ja näin kohdennetussa valvonnassa vertailu edellisiin vuosiin ei kaikilta osin ole mahdollista. Voidaan kuitenkin todeta, että valvonnan kohdentaminen näkyy myös valvonnassa tehdyissä havainnoissa. Valvonnan painopisteeksi nostettu dokumentoinnin ja pakkausmerkintöjen valvonta näkyi myös tähän liittyvien todettujen puutteiden aiempia vuosia suurempana määränä.

Tuotteisiin liittyviä poikkeamia havaittiin kaikissa tutkituissa tuoteryhmissä. Orgaanisissa lannoitevalmisteissa puutteita on tyypillisesti todettu epäorgaanisia tuotteita enemmän. Tämä ero on viime vuosina pienentynyt ja osin poistunut kokonaan.

Valmistuksen valvonta painottuu hyväksytyjen laitosten valvontaan. Todetuissa puutteissa korostuu toiminnan muutoksista johtuvat puutteet, kuten raaka-ainemuutoksista johtuvien vaatimusten huomioimattomuus ja omavalvonnan toteutuksen puutteet. Suurten ammattimaisesti toimivien ja taajempaan valvottujen laitosten kohdalla puutteita todetaan vähemmän kuin pienillä laitoksilla, joiden valvontasykli on pidempi. Yleisesti ottaen voidaan edelleenkin todeta, että toimijoiden osaaminen ja lainsäädännön tuntemus ovat hyvällä tasolla ja todetut puutteet korjataan pääosin nopeasti.

Valvonnan ennaltaehkäisevillä toimenpiteillä (ohjeistus, viestintä, koulutus), valvonnan riskiperusteisella kohdentamisella sekä toimijoiden omavalvonnan kautta on saavutettu hyviä tuloksia. Toimijat korjaavat tuotteisiin ja toimintaan liittyvät puutteet yleensä ennen kuin ne näkyvät valvonnassa. Samoin valvonnan havaitsemat puutteet korjataan pääosin valvontaprosessin aikana, joten asian käsittelyssä harvoin käytetään kieltoja tai muita hallinnollisia pakkokeinoja. Hallinnollisia pakkokeinoja ei myöskään käytetä, kun todettu puute on niin vähäinen, että pakkokeinojen käytölle ei ole perustetta.

2 VALVONTASUUNNITELMIEN TOTEUTUMINEN

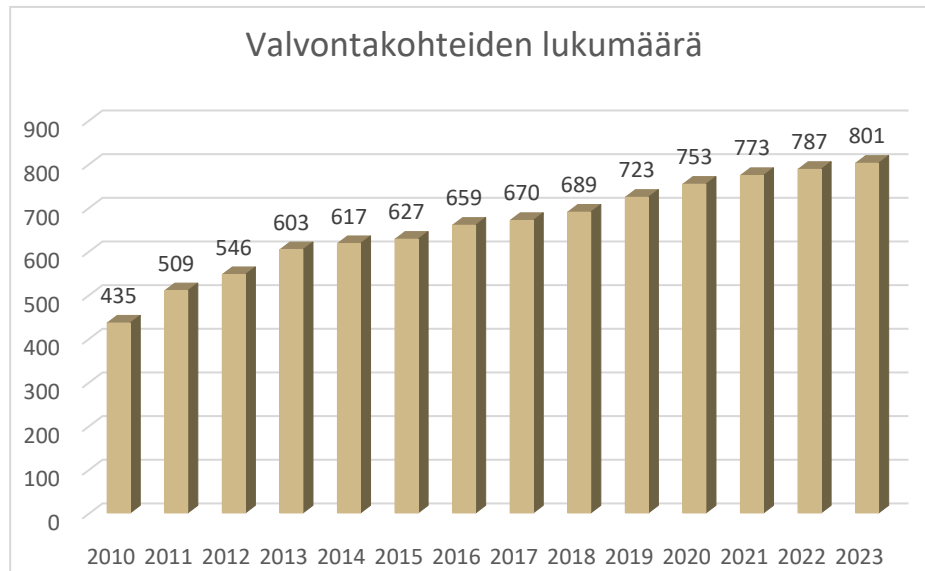
Alkutuotannon toimijoiden valvonta (tilavalvonta)

Lannoitevalmisteille on asetettu erilaisia tyyppinimi- ja ryhmäkohtaisia käytön rajoitteita sekä varoaikoja. Lainsäädäntö rajoittaa lisäksi liukoisen fosforin ja typen käyttömääriä sekä asettaa arseenille ja kadmiumille hehtaarikohtaiset enimmäisraja-arvot. Toimijoiden on pystyttävä osoittamaan kirjallisesti käytetyt ravinne- ja metallimäärät.

Alkutuotannon toimijoiden valvontaa toteutettiin maataloille ja kauppapuutarhoihin kohdistettuna ELY-keskusten tarkastajien tekemänä markkinavalvontana.

Lannoitealan toimijoiden valvonta

Lannoitevalvonnan toimijarekisteriin merkittyjen valvontakohteiden lukumäärä on kasvanut vuoden 2010 435 valvontakohteesta 801 valvontakohteeseen vuoden 2024 alussa (kuva 1). Pääosa toimijoista harjoittaa useampaa kuin yhtä lannoitevalmisteisiin liittyvää toimintaa. Pääosa valvontakohteista harjoitti lannoitevalmisteen valmistusta, sisämarkkinatuontia harjoitti 113 ja lannoitevalmisteiden tuontia kolmansista maista 79 toimijaa. Vientiä harjoittavia toimijoita oli 21 kappaletta. Ajantasaiset luettelot rekisteröidyistä toimijoista ja hyväksytyistä laitoksista ovat Ruokaviraston internetsivuilla¹.

Kuva 1. Lannoitevalvonnan valvontakohteiden lukumäärä 2010 – 2023.

Markkinoille saatetuista ja valmistetuista tuotteista tehtävän lakisääteisen vuosittaisen ilmoituksen toimittamisaste on viimevuosina ollut hyvällä tasolla. Ilmoituksen on jätetty toimittamatta alle 10 % ilmoitusvelvollisista toimijoista. Kerättävää tietoa käytetään valvonnan suunnittelussa sekä ravinteiden käyttöön ja ympäristövaikutuksiin liittyvissä tilastoissa ja laskelmissa. Lainsäädännön muutoksista ja tietojärjestelmien muutoksista johtuen vuoden 2022 tiedoissa on kuitenkin merkittäviä puutteita. Toukokuussa 2024 vuoden 2023 tiedot eivät ole vielä käytettävissä.

Vastavuoroisen tunnustamisen avulla pyritään edistämään sellaisten tuotteiden pääsyä markkinoille, joiden lainsäädäntöä ei ole yhdenmukaistettu EU:ssa. Lannoitelain voimaan tulon myötä on lannoitevalvontaa työllistäneet aiempaa enemmän lannoitevalmisteiden vastavuoroiseen tunnustamiseen liittyvät tiedustelut ja vastavuoroiseen tunnustamiseen perustuva lannoitevalmisteiden markkinoille saattaminen on lisääntynyt. Vuonna 2023 tehtiin 10 kpl vastavuoroiseen tunnustamiseen liittyvää päätöstä. Vastavuoroisen tunnustamisen perusteella toimija voi hakea Ruokavirastolta ennakkolupaa saattaa lannoitevalmiste markkinoille Suomessa.

¹ <https://avointieto.ruokavirasto.fi/#/kasvi/lannoitetoimijat>

Tuotevalvonta (kotimainen valmistus, markkinoille saattaminen, sisämarkkinakauppa, vienti ja tuonti)

Tuotevalvonnan painopisteenä vuonna 2023 olivat edelleen niin sanotut kiertotaloustuotteet eli tuotteet, jotka ovat joko sellaisenaan lannoitevalmisteena käytettäviä teollisuuden sivutuotteita tai jätteitä tai sisältävät näitä raaka-aineena tai komponenttina. Näytteenottoa painotettiin myös kalkitusaineisiin. Laadullisten ominaisuuksien lisäksi valvottiin tuotteiden hygieniaa ja haitallisten aineiden pitoisuuksia. Epäorgaanisista peltolannoitteista valvottiin lisäksi kadmium-, seleeni- ja pääravinnepitoisuuksia. Kohdennetulla valvonnalla on pyritty lyhentämään analyysitulosten valmistumisaikaa ja näin ollen pystytty parantamaan tulosten hyödynnettävyyttä.

Markkinavalvonnan painopisteenä olivat Suomen ulkopuolella valmistetut epäorgaaniset ja orgaaniset lannoitteet sekä orgaaniset kivennäislannoitteet. Valvonta kohdistettiin siten, että etusijalla olivat CE-merkityt lannoitevalmisteet, elintarviketuotantoon tarkoitetut lannoitevalmisteet ja erityisesti valmisteet, jotka ovat tulleet markkinoille vuosien 2022 ja 2023 aikana.

Tarkastustavoitteet määriteltiin erikseen kotimaisen valmistuksen valvonnalle, markkinavalvonnalle sekä maahantuonnin ja sisämarkkinakaupan tuotteille. Tavoitteena oli, että näytteistä noin 55 % otetaan valmistuksen valvonnassa, 40 % markkinavalvonnassa ja 5 % maahantuonnin ja sisämarkkinakaupan valvonnassa.

Valtuutetuille tarkastajille, jotka tekevät kohdennettua kotimaisen valmistuksen sekä maahantuonnin ja sisämarkkinakaupan valvontaa, tehdään vuosittain valvontakohdekohtainen näytteenotto- ja tarkastuskäyntiohjelma. Näytteenottokäyntien tiheyden määrittämisessä huomioidaan toiminnan vaativuus ja laajuus sekä tuotteissa tai toiminnassa aiemmin todetut säädöstenvastaisuudet ja epäilyt sääntöjen vastaisuuksista. Huomioitavia asioita ovat lisäksi omavalvontasuunnitelman sisältö ja sen toteutuminen.

ELY-keskusten tarkastajien tekemän markkinavalvonnan suunnitelma on laadittu tuoteryhmätasolla osana ELY-keskusten kanssa tehtävää Ruokaviraston tulossopimusta. Markkinoilla olevien lannoitevalmisteiden vaatimustenmukaisuutta ja pakkausmerkintöjä valvottiin pääasiassa vähittäiskauppoihin, mutta myös tukkuihin ja maataloille tehtävien tarkastusten ja näytteenottojen avulla. Markkinavalvonnassa lannoitevalmisteiden valvonta tehtiin Kaakkois-Suomen, Pohjanmaan, Lapin, Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan ELY-keskuksissa.

Taulukossa 1 on esitetty tuotevalvonnan määrälliset toteumat vuosina 2019- 2023. Tuotevalvonta toteutui suunnitellusti. Näytteitä otettiin vuonna 2023 yhteensä 222 kpl (tavoite 235 kpl).

Lannoitevalmisteiden valvonnan raportti 2023

Taulukko 1. Tuotevalvonnan määrällinen toteuma vuosilta 2019 – 2023 ja vuoden 2023 toteuma suunnitellusta tavoitteesta.

Valvontanäytteet	Toteuma					%
	2019	2020	2021	2022	2023	
	kpl	kpl	kpl	kpl	kpl	
Markkinavalvonta	143	60	69	68	89	100 %
Sisämarkkinakaupan ja tuonnin valvonta	13	20	15	21	21	83%
Valmistuksen valvonta	142	147	147	109	128	91%
Näytteitä yhteensä	298	227	231	198	222	95%
Valmistuneet näytteet/ analysit	301/	226/	230/	193/	233/	
	1898	1631	1367	1194	1201	

Uuden EU lannoitevalmisteasetuksen mukaisia CE-merkittyjä lannoitevalmisteita valvottiin 4 kappaletta.

Toiminnan valvonta

Toimijoiden valvonta koostuu suunnitelluista toiminnan tarkastuksista, uusien laitosten tarkastamisesta sekä ilmoitusten tai havaintojen perusteella tehtävistä tarkastuksista. Sivutuoteasetuksen mukaan laitoshyväksyntää edellyttävät laitokset tarkastetaan ennen toiminnan aloittamista tehtävällä tarkastuskäynnillä. Mikäli toimijoiden toiminnassa tai tuotteissa havaitaan tarkastuksissa vakavia puutteita, voidaan puutteen korjaamisen tai vaaditun toimenpiteen todentamiseksi tehdä vuosisuunnitelman mukaisten tarkastusten lisäksi seurantatarkastuksia. Seurantatarkastuksia ei 2023 tehty.

Osa tarkastuksista tehtiin etätarkastuksina. Tarkastusten suunnittelussa huomioitiin kohteen soveltuvuus etätarkastuksiin. Osa tarkastuksista toteutettiin kaksivaiheisena, etätarkastuksena tehtynä asiakirjatarkastuksena, johon yhdistettiin paikan päällä tehtävä katselmointi. Tarkastuksia jaettiin myös niin, että Ruokaviraston tarkastaja teki tarkastuksen etänä ja valtuutettu tarkastaja teki kohteessa katselmoinnin näytteenoton yhteydessä.

Laitosten tarkastukset kohdennettiin laitoksiin, jotka käsittelevät jätteitä ja orgaanisia sivutuotteita, joiden käsittelyyn liittyy erityisiä turvallisuuden varmentamiseen liittyviä vaatimuksia. Uudet tämän tyyppiset laitokset pyrittiin tarkastamaan mahdollisimman pian toiminnan aloittamisesta. Laitosten tarkastussuunnitelma perustuu riskiluokitusmalliin, jossa huomioidaan laitoksen tuotantomäärät, raaka-aineiden riskit, käsittelyprosessi, omavalvonnan toimivuus ja edellisellä kaudella havaitut puutteet. Pieniä tai vähäriskisiä laitoksia ei tarkasteta vuosittain.

Laitosten valvonnassa tarkasteltiin erityisesti laitosten raaka-aineita ja laitosten poikkeamakirjanpitoa sekä prosessia tuotteen laatuominaisuuksien näkökulmasta silloin, kun lopputuotteissa on havaittu ongelmia. Sivutuoteasetuksen mukaan hyväksytyillä laitoksilla seurataan lisäksi HACCP kuvauksia ja toteutusta. Laitostarkastuksilla voidaan ottaa myös näytteitä, mikäli havaitaan, että omavalvontanäytteitä ei ole otettu. Tällä menettelyllä tehostetaan valvontaresurssien käyttöä tuotevalvonnan ja laitosvalvonnan osalta. Ennalta suunnittelelmattomia näytteitä ei 2023 otettu.

Tarkastuksia tekivät Ruokaviraston tarkastajien lisäksi kaksi valtuutettua tarkastajaa, joille toimitettiin kohdekohtaiset toimeksiannot vuoden 2023 tarkastuskohteista.

Omavalvonnan tarkastuksista luovuttiin, koska omavalvonnan raportointivelvoite on poistunut lannoitelainsäädännöstä. Laitosten omavalvonnan toteutusta valvottiin osana laitoksille tehtyjä tarkastuksia

Lannoitevalmisteiden valvonnan raportti 2023

Taulukossa 2 on esitetty toiminnan valvontaan liittyvien toimijoille annettujen lupien ja päätösten määrälliset toteumat vuosina 2019–2023, sekä tehtyjen tarkastusten määrät. Toiminnan tarkastuksia tehtiin vuonna 2023 yhteensä 43 kpl ja lupia ja päätöksiä tehtiin 99 kpl. Lainsäädännön muutoksen myötä toimijoiden velvollisuus toimittaa raportti omavalvonnan toteutuksesta poistui eikä näihin liittyviä tarkastuksia enää tehty.

Taulukko 2. Toimijoiden tarkastukset ja näihin liittyvät päätökset vuosilta 2019-2023.

Luvat ja päätökset	2019	2020	2021	2022	2023
Laitoshyväksyntäpäätökset	9	10	7	8	6
Varastohyväksyntäpäätökset	0	1	1		
Laitoshyväksynnän peruminen tai käsittelyn keskeyttäminen	2	3	3		
Laitoksen tarkastuspäätökset	47	39	37	34	34
Markkinoillesaattamisluvat ¹⁾	1	7	14	17	11
Muut toimijaan kohdistuvat päätökset	4	3	5	4	5
Maahantuontiin liittyvät luvat, päätökset vastavuoroisesta tunnustamisesta ja vientisertifikaatit	17	58	79	107	43
Luvat ja päätökset yhteensä	80	121	146	170	99
Tarkastukset					
Laitoshyväksyntätarkastukset	7	9	9	6	7
laitostarkastukset	41	31	28	22	36
Omavalvonta-asiakirjojen tarkastukset	149	99	185	167	0
Tarkastukset yhteensä	197	139	222	195	43

¹⁾ Sisältää asiakirjatarkastuksen ja päätöksen

3 TOIMINNAN JA TUOTTEIDEN SÄÄNNÖSTENMUKAISUUS

3.1 Todetut puutteet ja niiden yleisyys

Tuotevalvonta

Lannoitevalmisteiden tuotevalvonnassa otetuille lannoite-erien näytteille, jotka eivät täytä lainsäädännön vaatimuksia, annetaan huomautus ja lisäksi puutteen vakavuuden perusteella kehoitus, käytön rajoitus, määräys tai kieltö. Tuotevalvonnassa todettujen säännöstenvastaisuuksien sekä annettujen kehoitusten ja kieltojen osuus analysoiduista näytteistä on esitetty taulukossa 3. Ruokavirasto julkaisee internetsivuilla lakisääteisen raportin, johon sisältyvät näytteiden analyysitulokset ja niiden perusteella annetut valvonnan päätökset².

Kaikista tuotevalvontatapahtumista 29,1 %:lle (eli 64 näytteelle) annettiin joko yksi tai useampi huomautus, kehoitus, määräys tai kieltö. Yleisimmin huomautukset liittyivät tuoteselosteessa ilmoitettujen tietojen poikkeamiin mitatuista tuloksista. Tuoteselosteisiin tai pakkauksiin liittyviä huomautuksia, kehoituksia tai määräyksiä annettiin 27 valvontatapahtuman yhteydessä eli 12,2 %:lle valvontatapahtumista.

² <https://avointieto.ruokavirasto.fi/#/kasvi/lannoitevalvonta>

Lannoitevalmisteiden valvonnan raportti 2023

Taulukko 3. Lannoitevalmisteiden tuotevalvonnassa havaitut säännöstenvastaisuudet sekä annetut kehotukset ja kiellot.

Todettu säännöstenvastaisuus	Toteuma (%)				
	2019	2020	2021	2022	2023
Huomautuksen ¹ saaneet valvontatapahtumat ²	27,9	20,9	33,0	31,6	29,1
Huomautuksen puutteesta tuoteselosteessa tai pakkauksessa saaneet valvontatapahtumat	3,0	4,0	8,7	6,7	12,2
Eräkohtainen kiello	1,0	1,8	1,7	9,8	0,5
Useampaa erää tai toimintaa koskevat markkinointikiello	-				
Huomautuksen saaneiden analyysitulosten osuus	7,4	4,2	7,4	5,9	5,3

¹Huomautukset pitävät sisällään myös kehotukset, kiellot sekä muut määräykset

²Valvontatapahtumia 2019 301, 2020 225, 2021 230, 2022 193 ja 2023 220

Vuoden aikana kiellettiin yhden tuote-erän markkinoille saattaminen ja käyttö lannoitevalmisteena. Kiello koski epäorgaanista lannoitetta, jonka kadmiumin pitoisuus suhteessa fosforipitoisuuteen ylitti sallitun määrän. Kieltojen määrä oli pienempi kuin viime vuosina on yleensä annettu.

Toimija korjaa useimmiten havaitun puutteen jo valvontaprosessin aikana, jolloin asian käsittelyssä ei käytetä kieltoja tai muita pakkokeinoja tai puute arvioidaan niin vähäiseksi, ettei kiellon tai määräyksen käytölle ole perustetta.

Lannoitealan toimijat

Toiminnan tarkastuksilla todetut säännöstenvastaisuudet ja puutteet luokitellaan kolmeen puuteluokkaan seuraavasti:

- Luokka 1: Merkittävä puute, joka estää laitoshyväksynnän myöntämisen tai edellyttää seurantatarkastuksen. Eläinten, ihmisten tai ympäristön turvallisuudelle aiheutuu vaaraa.
- Luokka 2: Selkeä säännösten vastaisuus tai puute, josta ei kuitenkaan aiheudu välitöntä vaaraa eläinten, ihmisten tai ympäristön turvallisuudelle.
- Luokka 3: Kyseessä on lievä puute tai yksittäistapaus toiminnan ollessa kuitenkin pääpiirteittäin vaatimustenmukaista.

Tarkastuksilla voidaan antaa lisäksi toimintaan liittyviä kehitysehdotuksia. Nämä eivät ole toimijaa velvoittavia.

Lannoitevalmisteita valmistaviin laitoksiin tehtiin yhteensä 43 tarkastusta. Puutteita, joiden perusteella edellytettiin toimenpiteitä, todettiin yhteensä 20 kpl (0,5 puutetta/tarkastus). Vuonna 2022 todettiin 1,2 puutetta/tarkastus. Tarkastuksissa todetut puutteellisuudet ja säännösten vastaisuudet on esitetty taulukossa 4.

Lannoitevalmisteiden valvonnan raportti 2023

Taulukko 4. Tarkastuksissa todetut puutteet, joiden perusteella on edellytetty toimenpiteitä.

	Luokka 1	Luokka 2	Luokka 3	Yhteensä
Raaka-aineet			1	1
Tilat ja laitteet			1	1
Henkilöstö				0
HACCP				0
Pakkausmerkinnät			0	0
Kirjanpito			5	5
Kriittiset valvontapisteet		2	5	7
Omavalvonnan toteutus			0	0
Omavalvontasuunnitelma		1	4	5
Puhdistukset ja tuholais- torjunta		1	0	1
Yhteensä	0	4	16	20/43 tarkastusta

Vuonna 2023 vakavia luokan 1 puutteita ei todettu. Luokan 2 puutteita todettiin 4. Luokan 2 puutteet liittyivät kriittisiin valvontapisteisiin, omavalvontasuunnitelmaan ja puhdistus ja tuholais-
torjuntaan. Luokan 3 puutteet liittyivät aiempien vuosien tapaan pääasiassa kriittisiin valvontapisteiden, kirjanpidon ja omavalvontasuunnitelmien sisällön puutteellisuuksiin. Huomattavaa on myös että 26 tarkastuksella ei todettu lainkaan puutteita. Tämä on merkittävästi aiempia vuosia suurempi määrä.

Taulukko 5. Todettujen puutteiden lukumäärät vuosina 2014–2023.

Puuteluokka	Puutteiden lukumäärä									
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Luokka 1	2	0	6	5	2	2	0	2	0	0
Luokka 2	21	18	32	15	26	22	16	17	2	4
Luokka 3	127	104	98	81	64	93	56	45	34	16
Puutteiden lukumäärä yhteensä	150	122	136	107	99	117	72	64	36	20
Tarkastukset	48	49	56	41	39	47	40	36	29	43
Puutteiden lukumäärä keskimäärin per tarkastus	3,1	2,5	2,4	2,6	2,5	2,5	1,8	1,8	1,2	0,5

3.2 Puutteiden analyysi

Tuotevalvonta

Lannoitevalmisteissa esiintyvät puutteet, joista voisi aiheutua riskejä turvallisuudelle, terveydelle tai ympäristölle, liittyvät lähinnä haitallisiin aineisiin tai tuotteiden hygieeniseen laatuun. Mikäli tuotteet sisältävät sallittua suurempia määriä haitallisia aineita, riskinä on viljelymaan tai ympäristön pilaantuminen. Orgaanisista raaka-aineista valmistetut lannoitevalmisteet voivat sisältää taudinaiheuttajia, jollei niiden käsittely ole ollut riittävä. Vaikka salmonellan esiintyminen lannoitevalmisteissa ei aiheuta suoraa vaaraa elintarviketurvallisuudelle, voi se aiheuttaa tuotantotilojen saastumista sekä muodostaa riskin lannoitevalmistetta käsittelevien ihmisten terveydelle.

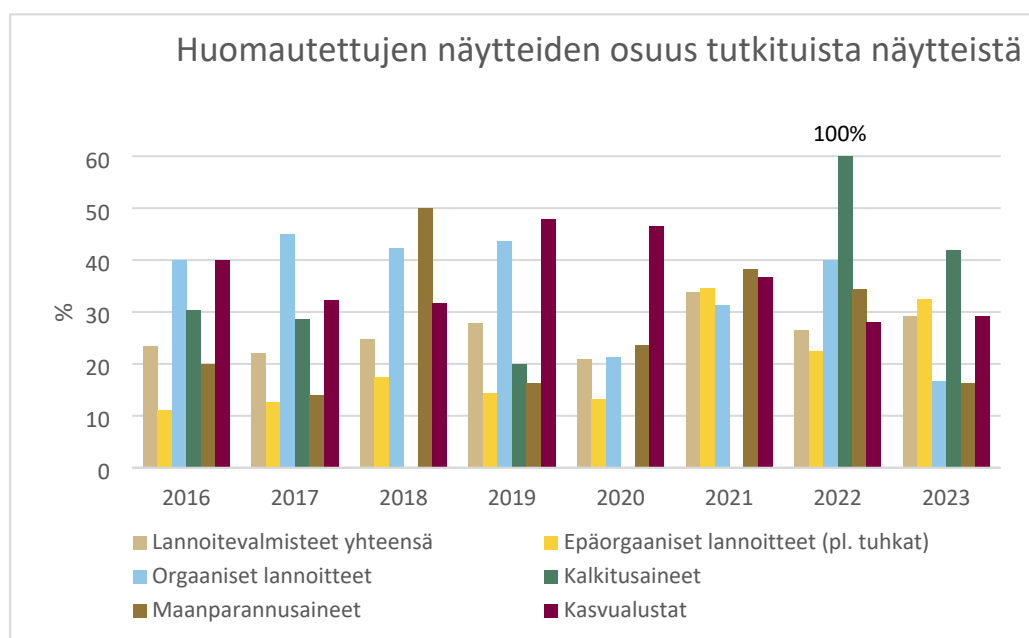
Ilmoitettujen ravinnepitoisuuksien ylitykset tuotteissa aiheuttavat ylimääräistä ravinnekuormitusta ympäristössä ja voivat johtaa ympäristön pilaantumiseen. Tarvetta suurempi ravinnepitoisuus kuin myös ilmoitettua pienemmät ravinnepitoisuudet voivat aiheuttaa ongelmia ja satotappioita tuotannossa. Orgaanisten lannoitevalmisteiden hajoamisaste, stabiilisuus ja kypsyytys vaikuttavat myös kasveihin esimerkiksi niin, että

Lannoitevalmisteiden valvonnan raportti 2023

epästabiilissa kompostissa kasvatetut kasvit voivat kärsiä ravinteiden puutteesta, koska ravinteet sitoutuvat mikrobibiomassaan eivätkä vapaudu kasvien käyttöön.

Orgaanisissa lannoitevalmisteissa puutteita on tyypillisesti todettu epäorgaanisia tuotteita enemmän. Tämä ero on viime vuosina pienentynyt ja osin poistunut kokonaan (kuva 2). Orgaanisten valmisteiden suurempaan puutemäärään on osaltaan vaikuttanut materiaalin luonne. Orgaanisten raaka-aineiden ominaisuuksien vaihtelu on suurempaa kuin epäorgaanisissa materiaaleissa ja tuotteissa tapahtuu luonnollista muuttumista varastoinnin aikana. Esimerkiksi tuotteiden sisältämä typpi on helposti haihtuvaa. Orgaanisten lannoitevalmisteiden valmistus on tyypillisesti pienimuotoisempaa, eikä toiminta ole ollut samalla tavalla vakiintunutta kuin epäorgaanisten lannoitevalmisteiden tuotanto.

On huomattavaa, että aiemmin lainsäädäntö ei ole edellyttänyt tuotteisiin merkittävän parasta ennen päivämäärää tai valmistusajankohtaa. EU:n lannoitevalmisteasetus edellyttää tuotantopäivän merkitsemistä CE-merkittyihin orgaanisiin lannoitteisiin, kasvualustoihin ja biostimulantteihin. Vastaavasta vaatimuksesta on säädetty myös kansallisessa lannoitelainsäädännössä.

Kuva 2. Huomautettujen näytteiden osuus tutkituista näytteistä vuosina 2016-2023.

Kieltojen määrä oli pienempi kuin viime vuosina on yleensä annettu. Hygieniapuutteita ei havaittu lainkaan ja haitallisten metallien ylityksiä havaittiin vain yhdessä tutkitussa tuoteerässä.

Valvonnan painopisteeksi valitut teemat näkyvät havaittujen säännöstenvastaisuuksien määrissä. Pakkausmerkinnät ovat olleet erityisen huomion kohteena viime vuosina. Pakkausmerkintöihin liittyviä puutteita todettiin 2023 12,2 %:ssa, 2022 6,7 %:ssa ja 2021 8,7 %:ssa otetuista näytteistä, kun aiempina vuosina merkintöihin liittyviä puutteita on kirjattu puolet vähemmän. Valvontaa kohdistettiin myös kalkitusaineisiin selkeästi enemmän kuin aiempina vuosina. Tutkittuja kalkitusaine-eriä oli yhteensä 31. Näistä säännösten vastaisuuksia havaittiin 13 erässä. Puutteet liittyivät useimmin neutralointikyvyn poikkeamaan tuoteselosteessa ilmoitetusta arvosta. Maanparannusaineiden aiempia vuosia

Lannoitevalmisteiden valvonnan raportti 2023

pienempi huomautettujen näytteiden osuus johtui mm. siitä, että valvontaa ei kohdistettu tuotteiden stabiilisuuden tutkimiseen.

Lannoitealan toimijat

Laitosten tarkastukset on kohdennettu laitoksiin, jotka käsittelevät jätteitä ja orgaanisia sivutuotteita, joiden käsittelyyn liittyy erityisiä turvallisuuden varmentamiseen liittyviä vaatimuksia. Vuoden 2023 laitostarkastuksissa painopisteenä oli laitoksilla käsiteltävät raaka-aineet sekä omavalvonnassa ja aiemmilla tarkastuksilla todettujen poikkeamien ja niihin liittyvien korjaustoimenpiteiden toteutus ja kirjaaminen laitoksilla. Eläinperäisiä sivutuotteita käsittelevillä laitoksilla kiinnitettiin huomiota myös sivutuoteasetuksen mukaisen HACCP:n kuvauksiin ja niiden toteutukseen.

Laitostarkastuksilla todettujen puutteiden kokonaismäärä on pienentynyt. Erityisesti lievimpiä luokan 3 puutteita on havaittu aiempaa vähemmän. Havaittujen puutteiden määrän laskuun voi vaikuttaa se, että tarkastukset keskittyivät suurin eläinperäisiä sivutuotteita käsitteleviin laitoksiin ja yhdyskuntalietteitä kompostoiiviin laitoksiin. Paras tilanne on yleensä keskikokoisilla ja suurilla laitoksilla, joiden toiminta on ammattimaista ja joita tarkastetaan tiheämmin, kun määrällisesti enemmän puutteita todetaan harvemmin tarkastettavilla pienillä laitoksilla. Puutteita havaitaan vähemmän myös niillä laitoksilla, jotka ovat ottaneet käyttöön kierrätyslannoitteille suunnatun vapaaehtoisen laatulannoitejärjestelmän. Vastaavasti laitoksissa, joissa todetaan toistuvia puutteita, ei aina ole henkilöä, joka ottaisi kokonaisvastuun toiminnasta eikä todettuja puutteita tästä syystä korjata annetuissa määräajoissa. Näissä laitoksissa lannoitevalmisteen valmistaminen ei ole välttämättä yrityksen päätoimintaa, vaan sitä harjoitetaan muun toiminnan ohella. Tämä näkyy myös lainsäädännön heikompana tuntemuksena.

Yleisesti ottaen voidaan edelleenkin kuitenkin todeta, että toimijoiden osaaminen ja lainsäädännön tuntemus ovat hyvällä tasolla ja todetut puutteet korjataan pääosin nopeasti.

4 AUDITOINNIT JA MUU SAATU PALAUTE

Auditoinnit

Lannoitevalmisteiden valvontaan ei kohdistunut auditointeja vuonna 2023.

Tarkastajien koulutus

ELY-tarkastajien koulutus järjestettiin 18.1.2023. Koulutukseen sisältyi lannoitteiden markkinavalvonnan tavoitteet ja ohjeistus vuodelle 2024 sekä koulutusta lannoitelainsäädännön muutoksesta.

Valtuutettujen tarkastajien koulutus järjestettiin 31.1. ja 1.2.2023. yhdessä rehuvalvonnan kanssa. Tarkastajakoulutuksessa keskityttiin ajankohtaisiin asioihin ja valvontajärjestelmän muutoksiin. Aiheina oli mm. lainsäädännön muutokset ja näytteenotto-ohjelmien sähköistäminen sekä valvonnan tulokset ja tavoitteet.

Koulutuksista saatu palaute oli positiivista. Erityisesti uusi osio, jossa tarkastajat jakoivat omia kokemuksistaan, sai hyvää palautetta ja tätä käytäntöä jatketaan tulevaisuudessa.

Asiakaspalautteet

Palautetta lannoitevalvonnan asiakkailta saadaan niukasti. Nettisivujen palautetoiminnolla tulee yksittäisiä kommentteja sivuston sisällöstä ja tietotarpeista. Nämä on huomioitu sivuston kehittämisessä

5 ENNALTAEHKÄISEVÄT JA KORJAAVAT TOIMENPITEET

5.1 Toimijoiden säädöstentuntemuksen varmistaminen

Ruokavirasto piti kymmenen ravinteiden kierrätystä, lannoitevalmistelainsäädännön vaatimuksia ja niiden valvontaa koskevaa esitystä viraston ulkopuolisissa koulutus- tai seminaaritalaisuuksissa, joiden kohderyhminä olivat toimijat, muut viranomaiset tai opiskelijat.

Suoraan toimijoille kohdistettuja koulutustilaisuuksia ei järjestetty.

Toimijoiden ja myös kuluttajien säännösten tuntemuksen varmistamisessa keskeinen kanava on Ruokavirasto.fi sivut ja toimijoille lähetettävät tiedotteet. Nettisivujen uudistusta jatkettiin vuonna 2023. Sivujen sisällössä kiinnitettiin erityistä huomiota uudistuneeseen lainsäädäntöön liittyviin asioihin. Lannoitevalvonta otti käyttöön tilattavan uutiskirjeen³. Toimijoille lähetettiin sähköpostilla yksi infokirje ja uutiskirjeitä julkaistiin kaksi.

Lannoitejaosto osallistui myös useisiin sidosryhmätapaamisiin, yhteistyökokouksiin ja työryhmiin, joissa oli mukana toimijoita, muita viranomaisia ja tutkijoita. Toimijoiden kanssa pidettiin tarvittaessa myös kahdenkeskisiä tapaamisia, joissa käsiteltiin toiminnan vaatimuksia. Merkittävä keino toimijoiden ja muiden viranomaisten säädöstentuntemuksen varmistamiseen ovat ympäristövaikutusten arviointeihin ja ympäristölupiin liittyvät lausunnot. Vuoden aikana vastattiin 21 lannoitetoimintaan tai kiertotalouteen liittyvään lausuntopyyntöön. Lisäksi vuoden aikana vastattiin lukuisiin lannoite- ja sivutuotelainsäädännön aihealueisiin liittyneisiin kysymyksiin, joita tulee niin lannoitevalvonnan sähköisiin postilaatikkoihin, viraston nettisivujen kautta kuin suoraan puhelimella tai sähköpostilla viraston asiantuntijoille.

5.2 Toimijoille annetut seuraamukset ja puutteiden korjaavien toimenpiteiden varmistaminen

Näytteistä todetut säännöstenvastaisuudet, annetut huomautukset ja kiellot on kerätty taulukkoon 3 ja toimijoiden valvonnassa todetut puutteet on kerätty taulukkoon 5.

Tuotevalvonnassa haitallisten aineiden lainsäädännössä annetun enimmäispitoisuuden ylitys johtaa lannoitevalmiste-erän kieltoon. Tuhkaerien osalta voi toimenpiteenä olla myös käyttökohteen muuttaminen peltokäytöstä metsätaloukseen. Ravintoaineissa tai merkinnöissä todetuista puutteista seuraa huomautus ja mikäli puute toistuu, edellytetään toimijalta selvitys ja toimenpiteitä asian korjaamiseksi. Tuotevalvonnassa havaittujen

³ <https://www.ruokavirasto.fi/kasvit/lannoitevalmisteet/uutiskirje-lannoitealalle/>

puutteiden korjaavia toimenpiteiden toteutusta seurataan toiminnanharjoittajan tekemien selvitysten perusteella ja tarvittaessa tehdään seurantatarkastuksia ottamalla uusintanäytteitä. Todetut puutteet vaikuttavat myös toimijoiden tarkastustiheyteen seuraavina vuosina.

Laitosvalvonnan tarkastuksien perusteella määrätyille korjaaville toimenpiteille asetetaan määräaika. Vakavien puutteiden osalta korjaavat toimenpiteet tarkastetaan tarvittaessa seurantatarkastuksella tai dokumenttien perusteella. Lievempien puutteiden korjaavat toimenpiteet tarkastetaan seuraavalla suunnitelman mukaisella tarkastuksella. Todetut puutteet huomioidaan myös tarkastussuunnitelmaa laadittaessa tarkastustiheyttä korottavana tekijänä.

Toimijoiden ohjauksessa ja valvonnassa painotettiin lainsäädännön muutoksista tiedottamista ja toimijan omavalvonnan / laatujärjestelmän merkitystä. Valvonnan havaitsemat puutteet korjataan pääosin valvontaprosessin aikana, eikä niiden perusteella tarvitse käyttää hallinnollisia pakkokeinoja, kuten kieltoja tai määräyksiä. Samoin toimijat korjaavat omavalvonnassaan havaitut puutteet myös yleensä ennen kuin ne näkyvät valvonnassa.

5.3 Valvontajärjestelmään liittyvät korjaavat toimenpiteet

Ruokavirasto panosti edelleen valtuutettujen tarkastajien, ELY-keskustarkastajien ja omien tarkastajiensa perehdyttämiseen sekä tarkastusten koordinointiin ja Ruokaviraston ja tarkastajien väliseen viestintään. Tarkastajakoulutuksessa uutena osiona oli tarkastajien omien kokemusten jakaminen. Tämä osio sai hyvää palautetta ja käytäntöä tullaan jatkamaan seuraavien vuosien koulutuksissa.

Valvontajärjestelmän kehittäminen kohdistui ensi sijassa lainsäädännön muutosten toimeenpanoon. Toiminnassa on panostettu tietojärjestelmien kehittämiseen ja muutoksiin liittyvään viestintään, kuten nettisivujen uudistamiseen. Vaatimustenmukaisuusselvitysten hyödyntäminen ja etäkaupan valvonnan kehittäminen ovat olleet uusia toimintoja, jotka on huomioitu valvontatyössä. Valvonnassa on painotettu toimijoiden neuvontaa ja ohjausta muuttuneista vaatimuksista.

Laboratoriovalmiuden kehittäminen ja järjestäminen

Ruokaviraston laboratoriossa on ollut tutkittavana sekä vakiintuneita lannoitevalmisteita että erilaisia kiertotalousmateriaaleja sisältäviä lannoitevalmisteita. Biomassojen ja ravinteiden kierrätys on jo vakiintunut osa orgaanisia lannoitevalmisteita. Markkinoille tulee jatkuvasti uudentyyppisiä tuotteita, joiden tutkiminen edellyttää laboratoriolta tapauskohtaisia ratkaisuja. Valmisteet ovat olleet koti- ja ulkomaisia.

Kiertotaloudesta peräisin olevien lannoitevalmisteiden lisääntyminen markkinoilla on näkynyt korkeana tilaustutkimusten määränä. Uudet toimijat tarvitsevat tutkimuksien lisäksi asiantuntijaohjausta laboratorion. Näytematriisit ovat hyvin vaihtelevia ja edellyttävät usein laajaa menetelmäkokonaisuutta. Tämä on osoittautunut haasteelliseksi kotimaisille laboratorioille. Tilaustutkimuksina on tehty myös yritysille ja toimijoille perinteisten epäorgaanisten lannoitevalmisteiden analytiikkaa, jota ei myöskään ole kotimaassa muualla saatavissa. Tilaustutkimuksia analysoidaan tasaisesti ympäri vuoden.

Lannoitevalmisteiden valvonnan raportti 2023

Valvontanäytteiden sesonki painottui kevät-, kesä- ja syksy aikaan. Sesonki osuu osittain kesälomakaudelle. Hyväksi ratkaisuksi osoittautui lyhyt analytiikkatauko, jonka jälkeen analysointi jatkui tehokkaasti, eikä läpimenoaikoihin tullut kohtuuttomia viiveitä.

Kansallinen lannoiteasetus 964/2023 saatiin voimaan lokakuussa. Sen mukanaan tuomia muutostarpeita menetelmissä ja tietojärjestelmässä alettiin valmistelemään.

EU:n lannoiteasetukseen 2019/1009 liittyvä standardointityö odotti vertailukierroksiin tarvittavaa rahoitusta suuren osan vuotta ja käynnistyi uudestaan loppuvuonna 2023. Työtä jatkettiin tiiviisti CEN:n ja kansallisissa työryhmissä. EU:n lannoiteasetuksen edellyttämät standardimenetelmät ovat valmisteluvaiheessa, mutta menetelmiä voidaan jo kehittää laitteistojen ja resurssien sallimissa rajoissa.

6 VALVONNAN RESURSSIT

Ruokavirasto vastaa lannoitevalmisteiden valvontaan ja lainsäädännön toimeenpanoon liittyvistä tehtävistä. Vuonna 2023 Ruokaviraston valvonta käytti tähän 3,6 htv työpanoksen. Ruokavirasto käyttää näytteenotossa ja tarkastusten tekemisessä apunaan valtuutettuja tarkastajia (8 hlöä) sekä ELY-keskustarkastajia (5 hlöä). Tarkastajien resursseja käytetään vuosittain valtuutettujen tarkastajien osalta 0.3–0.5 htv. ELY-keskuksille on laskettu lannoitevalvonnan tehtäviin 80 htp (noin 0,3 htv) työpanos. Näytteet analysoidaan Ruokaviraston laboratoriossa. Laboratorio käytti noin 5 htv työpanoksen lannoitevalmisteiden tutkimuksiin ja menetelmien ylläpitoon ja kehitykseen.

Lainsäädännön muutokseen ja tietojärjestelmien kehittämiseen liittyvät tehtävät, vaativat lannoitevalvonnan henkilöstöltä merkittävää työpanosta.

Vuoden 2023 aikana otettiin käyttöön uudet vuosi-ilmoituslomakkeet sähköiseen asiointipalveluun Toukoon. Uudistuneissa lomakkeissa huomioitiin lainsäädännön muutokset sekä automatisoitiin tietojen käsittelyä. Muutokset vaikuttivat vuoden 2022 vuosi-ilmoitusten jättämisen aikatauluun sekä edelleen vuoden 2023 vuosi-ilmoitusten aikatauluun. Muutokset vaikuttivat myös toimitettujen vuosi-ilmoitusten määrään laskevasti.

Vuonna 2023 käynnistettiin lannoitevalmisteiden viranomaisnäytteiden sähköisen näytteenottopöytäkirjan kehittäminen. Pöytäkirja on tarkoitus ottaa käyttöön vuoden 2024 aikana.

Lannoitevalvonnan tuotevalvonnan analyysituloraportti on uudistettu vuoden 2023 aikana. Raportti julkaistaan nykyisin Ruokaviraston avoimen tiedon portaalissa⁴. Raportissa esitetään valvontanäytteistä tehtyjen analyysien tulokset sekä näytteisiin liittyvät huomautukset, kehotukset ja kiellot.

⁴ <https://avointieto.ruokavirasto.fi/#/kasvi/lannoitevalvonta>

7 MUUTOKSET SEURAAVIEN VUOSIEN VALVONTAAN

Ruokavirasto on jo pitkään edistänyt lannoitealan toimijan vastuunottoa tuotteiden ja tuotannon vaatimustenmukaisuudesta. Toimijoita on ohjattu omavalvonnan toteuttamisessa, valvontaa on suunnattu omavalvonnan valvontaan ja tarkastuskohteiden määrittelyssä on huomioitu toimijoiden omavalvonnan toteutus ja tulokset. Uudessa lannoitelaisissa toimijan vastuuta on korostettu kaikkia lannoitevalmisteiden laadusta vastaavia talouden toimijoita koskevalla vaatimuksella laatia ja ottaa käyttöön laatujärjestelmä. Ruokaviraston valvonnassa ja neuvonnassa kiinnitetään erityistä huomiota laatujärjestelmän käyttöönottoon.

Tuotevalvonnan tulosten hyödynnettävyyden takaamiseksi jatketaan valvonnan teemoittamista valmistuksen valvonnassa ja markkinavalvonnassa. Kohdennetulla valvonnalla nopeutetaan analyysitulosten valmistumista, kun samanaikaisesti saadaan analysoitavaksi useampia saman tyyppisiä näytteitä ja parannetaan myös kustannustehokkuutta.

Valvonnan tehokkuutta ja reaktiivisuutta kehitetään tuotevalvonnan havaintojen paremmalla käytöllä valmistuksen valvonnan kohdentamisessa sekä vastaavasti tuotevalvonnan kohdentamisessa hyödynnetään laitosten valvonnassa saatuja tietoja.

Käynnissä olevilla sähköisten asiointien kehittämishankkeilla pystytään parantamaan asiakkaiden palvelua ja tehostamaan omaa toimintaa. Ruokaviraston sähköisen asiointipalvelun Toukon kehittämistä jatketaan. Asiointijärjestelmässä toimija voi tehdä tarvittavat ilmoitukset ja hakemukset sekä saa asioita koskevat päätökset ja muut asiakirjat. Toimijoiden vuosi-ilmoitusten keräämiseen ja käsittelyyn luotujen sähköisten toimintojen kehittämistä jatketaan. Uutena toimintona on valmisteilla sähköiset näytelähetteet, joiden avulla pystytään tehostamaan tuotevalvonnan prosessia.

Kansalaisten ja yritysten tietoisuus terveyteen, ympäristön tilaan ja ilmaston muutokseen vaikuttavista asioista on kasvanut. Myös markkinatilanne on nopeasti muuttunut energiakustannusten ja raaka-aineiden saatavuuden osalta. Muutokset näkyvät erilaisten kierrätysravinteiden, jätteiden ja sivutuotteiden hyödyntämisen kasvuna, uudenlaisina markkinoille tulevana tuotteina ja uusina tai aiemmin tunnistamattomina riskeinä. Myös lainsäädännön vaatimukset tuotteille, toiminnalle ja valvonnalle ovat muuttuneet. Nämä muutokset vaikuttavat niin valvonnan toimintatapoihin kuin valvonnan kohdentamiseen.

Uuden EU:n lannoitevalmisteasetuksen soveltamisala on laajentunut merkittävästi aiemmasta ja koskee kaiken tyyppisiä lannoitevalmisteita. Muutos lisää tarvetta kehittää markkinavalvontaa jäsenmaiden välillä sisämarkkinoilla vapaasti liikkuvien tuotteiden valvonnassa. EU-lannoiteasetuksen rinnalla on myös kansallinen lainsäädäntö, jonka toimeenpanotyö jatkuu. Lainsäädännön toimeenpano tehtävät vaativat merkittäviä resursseja lannoitevalvonnalta.

Kansallisen lannoitelain uudistus on tuonut eräitä muutoksia valvonnan järjestämiseen. Muutokset selkeyttävät valvontaa antamalla paremmat mahdollisuudet puuttua tuotteiden harhaanjohtavaan markkinointiin, etäkaupan valvontaan ja petokselliseen toimintaan. Tyyppinimistä luopuminen ja niiden korvaaminen tuote- ja ainesosaluokilla edistää uudentyyppisten lannoitteiden markkinoille pääsyä. Ruokavirasto hyväksyy uudet ainesosat ja ylläpitää niitä koskevaa ainesosaluettelo. Lainsäädäntö velvoittaa kaikkia talouden toimijoita rekisteröitymään Ruokaviraston ylläpitämään valvontarekisteriin. Tämä lisää jonkin

Lannoitevalmisteiden valvonnan raportti 2023

verran valvottavien toimijoiden määrää. Sen sijaan laitoshyväksyntävelvoitteen poistuminen osalta orgaanisten lannoitevalmisteiden valmistajista vapauttaa valvonnan resursseja.

Merkittävä lannoitevalmisteiden valvontaan liittyvä muutos on, että kaikki lannoitevalmisteet ovat markkinavalvontalainsäädännön piirissä. Lannoitevalvonta tekeekin markkinavalvonnassa tiivistä yhteistyötä eri markkinavalvontaviranomaisten kanssa ja on sitoutunut vuosille 2022–2025 laaditussa kansallisessa markkinavalvontastrategiassa olevien strategisten valintojen toteutukseen.

Lannoitelain kokonaisuudistus toi valvonnalle mahdollisuuden käyttää uusia työkaluja. Näitä ovat mm. mahdollisuus toimijaa koskevaan velvoitteidenhoitoselvitykseen sekä toimivalta määrätä seuraamusmaksuja. Harmaan talouden selvitysyksikön (HTSY) kanssa jatketaan lannoitelain mukaisia menettelyjä velvoitteidenhoitoselvitysten tilaamiseksi ja talouden toimijan luotettavuuden selvittämiseksi. Velvoitteidenhoitoselvityksistä saatuja tietoja käytetään mahdollisuuksien mukaan hyväksi riskiperusteisen valvonnan suunnittelussa ja toteuttamisessa.

Painopistealueiksi lannoitevalvonnassa on markkinavalvontastrategian pohjalta valittu verkkokauppa, ympäristöturvallisuus sekä monimutkaistuvat tuotteet ja uudet teknologiat. Verkkokaupan osalta keskitytään etämyyntiä koskevien valvontakäytäntöjen kehittämiseen. Markkinavalvontalainsäädäntö antaa myös valtuudet hankkia esimerkiksi nettikaupasta anonymisti valvontanäytteitä. Anonyymilla näytteenotolla on mahdollista valvoa myös sellaisia talouden toimijoita, jotka tarkoitushakuisesti saattavat markkinoille vaatimusten vastaisia tuotteita. Etämyynnin osalta kehitetään valvontakäytäntöjä sekä Ruokaviraston sisäisen yhteistyön että markkinavalvontaviranomaisten yhteistyöverkoston hyväksi koettujen käytäntöjen pohjalta.

Ympäristöturvallisuus sekä monimutkaistuvat tuotteet ja uudet teknologiat liittyvät kiinteästi uudentyypisten raaka-aineiden ja valmistusprosessien käyttöönottoon lannoitevalmisteiden tuotannossa. Nämä asiat huomioidaan riskiperusteisessa näytteenoton kohdentamisessa.

RUOKAVIRASTO

Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

Tämä asiakirja on laadittu ja allekirjoitettu sähköisesti.
Dokumentet har satts upp och undertecknats elektroniskt.
This document has been digitally prepared and signed.

Ruokavirasto

PL 100, 00027 RUOKAVIRASTO

Puh. 029 530 0400 (vaihde)

ruokavirasto.fi

Y-tunnus: 2911686-7

Livsmedelsverket

PB 100, 00027 LIVSMEDELSVERKET

Tfn 029 530 0400 (växel)

livsmedelsverket.fi

FO-nummer: 2911686-7

Finnish Food Authority

P.O. Box 100, FI-00027 FINNISH FOOD AUTHORITY, FINLAND

Tel. +358 29 530 0400 (switchboard)

foodauthority.fi

Business ID: 2911686-7